

Van 'Van Tijd tot Tijd' tot 'Kunstrip'

Van januari 1968 tot september 1970 was ik werkzaam bij de Educatieve Dienst van het Rijksmuseum. Mijn taak was in hoofdzaak tweeledig: enerzijds behoorde daartoe de abonnementsadministratie van het tijdschrift 'Van Tijd tot Tijd', de drukproefcorrectie en op den duur ook produktie van teksten van enige nummers, anderzijds het beantwoorden van aanvragen voor materiaal ten behoeve van het maken van scripties en werkstukken ('scriptievragen') van scholieren. Aanvankelijk leken deze werkzaamheden los van elkaar te staan, maar tijdens het werk bleek het wel degelijk mogelijk om de beide arbeidsterreinen in relatie tot elkaar te brengen.

Bij de bespreking van die ontwikkeling komen de volgende punten aan de orde:

1. de ontwikkeling van het tijdschrift 'Van Tijd tot Tijd';
2. de evaluatie van 'Van Tijd tot Tijd';
3. een analyse van de scriptievragen van scholieren, die de belangrijkste aanleiding was tot de omvorming van 'Van Tijd tot Tijd' tot 'Kunstrip';
4. de vernieuwde opzet: 'Kunstrip'.

I. DE ONTWIKKELING VAN HET TIJDSCHRIFT 'VAN TIJD TOT TIJD'

Het ontstaan

De geschiedenis van het tijdschrift is neergelegd in de jaarverslagen van het Rijksmuseum. Toen de Educatieve Dienst van het Rijksmuseum in 1957 drie jaar bestond, ging men er toe over om een Mededelingenblad uit te geven; deze Mededelingen verschenen een paar maal per jaar. Kennelijk gevoelde men behoefte tot een geregeld

contact met de leerkrachten, teneinde hen op de hoogte te kunnen houden van de activiteiten, niet slechts van de betreffende dienst, maar eveneens van het museum als geheel. Aan deze Mededelingen was een inlegvel toegevoegd, dat bestemd was voor het mededelingenbord in school of tekenlokaal. In dit inlegvel werd door middel van een reproductie de aandacht gevraagd voor één kunstwerk uit het Rijksmuseum. De toelichting erbij was verkrijgbaar bij de inlichtingenkiosk van het museum. In 1958 ontwikkelde deze uitgave zich tot een maandelijks serie, getiteld 'Kunsten uit het Rijksmuseum'. Men kon het zich verwerven door er een jaarabonnement op te nemen, dat liep van september tot september; er waren 12 afleveringen. Na drie jaar kreeg deze reeks van toelichtingen met reproducties een nieuwe vorm. De tekst werd uitgebreid en er kwamen meer illustraties bij. De naam wordt 'Van Tijd tot Tijd', want – zoals in de folder over deze nieuwe uitgave staat *niet alleen in de techniek, maar ook in de kunst hebben de vormen hun geschiedenis en wisselen van tijd tot tijd.*

De groei

Het aantal abonnees in de jaren 1958 tot 1964 is tamelijk konstant en schommelt rondom 700. In 1964 zijn er moeilijkheden met de drukker. Het blad is bijzonder bewerkelijk door de eisen, die aan de uitvoering worden gesteld. Daar bovendien de oplage te klein is om financieel aantrekkelijk te zijn voor deze drukker, moet er een andere drukker in de arm worden genomen. In 1965 wordt er een propaganda-actie gevoerd door middel van een circulaire, rechtstreeks aan de

Fragment: Janasiusch ornament Christoph Jannetzer (1563-1618)

van tijd tot tijd

maandelijks toelichtingen bij kunstwerken uit het rijksmuseum amsterdam

deze unieke documentatie kost f. 2,- per schooljaar, inclusief opbergmapje

intekenen bij de redactie van uw schoolkrant.

scholen gericht, om het abonnementen-aantal op te voeren. Deze propaganda kwam tot stand in overleg met het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen en met de stichting Nederlandse Schoolpers Unie. Het aantal abonnees steeg van 721 naar 1390 (afb. 1).

Besloten werd voorts om de jaargang 1965/66 uit 10, in plaats van 12, afleveringen te doen bestaan. De maanden juli en augustus gaven in voorgaande jaren moeilijkheden bij de distributie wegens de zomervakantie; dat hierdoor abonnees verloren gingen bleek uit het later gehouden onderzoek. In 1966 steeg het aantal abonnees van 1390 tot 1750. Deze achtste jaargang van 'Van Tijd tot Tijd' was echter gestagneerd door oorzaken van personele-, druk- en begrotingstechnische aard. In januari 1967 werd een nieuwe ledenwervingsactie voor 'Van Tijd tot Tijd' gevoerd. Dankzij het adressen-systeem van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen kon aan alle scholen van het Voortgezet Onderwijs in Nederland (3500 adressen) wervingsmateriaal toegezonden worden. Dit had tot gevolg, dat het abonnee-aantal van 1750 met nog een 5450 abonnees steeg naar een totaal van 7200.

Vanaf 1967 wordt de ledenwervingsactie steeds met behulp van dit adressensysteem van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen gevoerd en blijft het aantal ongeveer gelijk.

2. DE EVALUATIE VAN 'VAN TIJD TOT TIJD'

Het abonnee-bestand

Uit de vergelijking van de verzendlijst van 1968/69 met die van 1969/70 blijkt, dat de aantallen abonnees bijna gelijk blijven, 7750 resp. 7712 abonnees. Er zijn echter vrij veel nieuwe abonnees bijgekomen en bijna evenveel oude abonnees afgefallen. Dit houdt in, dat het abonnee-verloop vrij groot is. Dat wordt onder meer veroorzaakt door het volgende. Van het begin af aan zijn de abonnees van 'Van Tijd tot Tijd' hoofdzakelijk scholieren van het Voortgezet Onderwijs geweest. Deze groep abonneert zich

Afb. 1. Wervingsaffiche, 1965.

meestal collectief, via de schoolvereniging, de klassevertegenwoordiger, het schoolblad of een bijzonder geïnteresseerde leraar.

Omdat het echter om schoolbevolkingen gaat, die ieder jaar weer anders samengesteld zijn, kan zo'n collectief abonnement niet vanzelfsprekend verlengd worden. De gebruikelijke procedure, dat men een abonnement op een tijdschrift heeft tot men het opzegt, kan hier dus niet toegepast worden. Dat houdt in, dat alle abonnees zich ieder jaar de moeite moeten getroosten zich opnieuw op te geven. Om deze wijze van abonnee-verloop tegen te gaan wordt er sinds twee jaar door middel van een 'bijsluiter' in het laatste nummer van 'Van Tijd tot Tijd' op gewezen, dat men zijn abonnement dient te vernieuwen. Omdat dit systeem nog verre van ideaal is, wordt nagegaan of er gebruik kan worden gemaakt van een acceptgirokaart, die dan bij het laatste nummer van een jaargang zal worden ingesloten.

Er is een aantal scholen, dat zijn collectieve abonnementen jaarlijks continueert. Het aantal exemplaren, dat deze 'vaste klanten' jaarlijks afneemt, stijgt. Zo blijkt uit een vergelijking van de jaargangen 1968/69 en 1969/70 dat het aantal afgenomen exemplaren binnen deze groep met 227 gestegen was. Het lijkt wel gerechtvaardigd aan te nemen, dat 'Van Tijd tot Tijd' op die scholen in goede aarde viel.

Het totaal van het aantal individuele 'buitenschoolse' abonnees wordt jaarlijks groter: in 1968/69 waren het er 286, tegen 429 in 1969/70. De oorzaken hiervan zijn niet bekend. Het zou kunnen liggen aan de 'bijsluiter' in het laatste nummer van 'Van Tijd tot Tijd'. Bovendien is er op de museum-manifestatie 'Musement' reclame gemaakt voor het tijdschrift (afb. 2).

De enquêtes onder de scholieren-groepen

Onder de scholieren-groepen, die zich niet opnieuw opgaven voor een abonnement is in 1967 en in 1969 een enquête gehouden. De uitkomsten van beide onderzoeken liepen nauwkeurig parallel. Een deel der aangeschrevenen retourneerde

Afb. 2. Wervingsaffiche folder Musement, 1969.

zo

abonneer je je op 'van tijd tot tijd'

stort twee gulden
op giro 425180
t.n.v. Rijksmuseum
Amsterdam;
zet er bij
'van tijd tot tijd XI';
er verschijnen dan
tien nummers,
het eerste
in oktober '69 en
het laatste in juni '70

amsterdam

rijksmuseum

voor scholen, jeugdverenigingen en zo:

bij meer dan
tien abonnementen
twintig procent
korting
(en die mag de
leerlingenvereniging
of de redactie
van het schoolblad
meteen
in eigen zak steken
voor de moeite!)

het formulier met een verzoek tot een hernieuwing van het abonnement. Zij hadden kennelijk een geheugensteuntje nodig.

Diegenen, die het collectieve abonnement niet continueerden, deden dat

a. uit organisatorische overwegingen,

b. omdat de leerlingen geen belangstelling toonden,

c. omdat 'Van Tijd tot Tijd' niet in het lesprogramma paste.

a. Hierboven is reeds vermeld, dat scholieren meestal collectief geabonneerd zijn. Dit levert voor de Educatieve Dienst een administratieve vereenvoudiging en tijdsbesparing op: er zijn op deze manier minder verzendadressen bij gelijke oplage. Om de werving en de administratie en distributie, die de collectief-geabonneerde verricht voor 'Van Tijd tot Tijd' te honoreren, is een korting-systeem ingesteld. Het is daarbij regel, dat een groep van 10 of meer personen in aanmerking komt voor een reductie van 20%. Deze collectief-geabonneerde is dan echter ook verantwoordelijk voor de verspreiding van het blad onder de abonnees. Dit blijkt nogal eens problemen op te leveren. Van de zijde van de Educatieve Dienst kan er echter weinig aan dit school-interne organisatieprobleem gedaan worden, tenzij het systeem van collectieve abonnementen verlaten wordt en de leerlingen het blad op hun privé-adres toegestuurd krijgen.

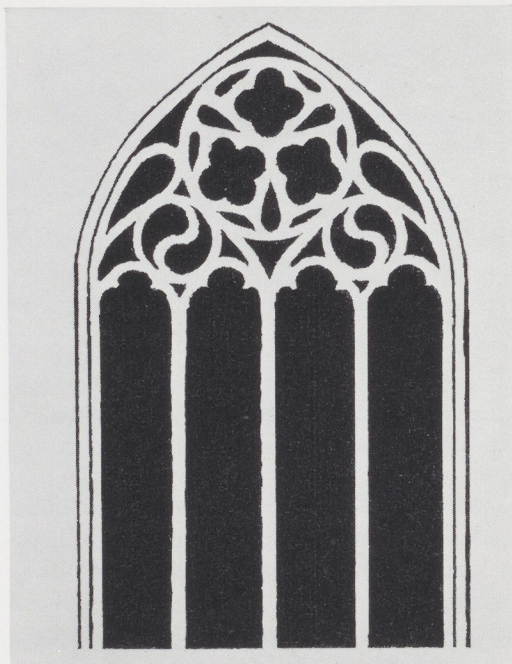
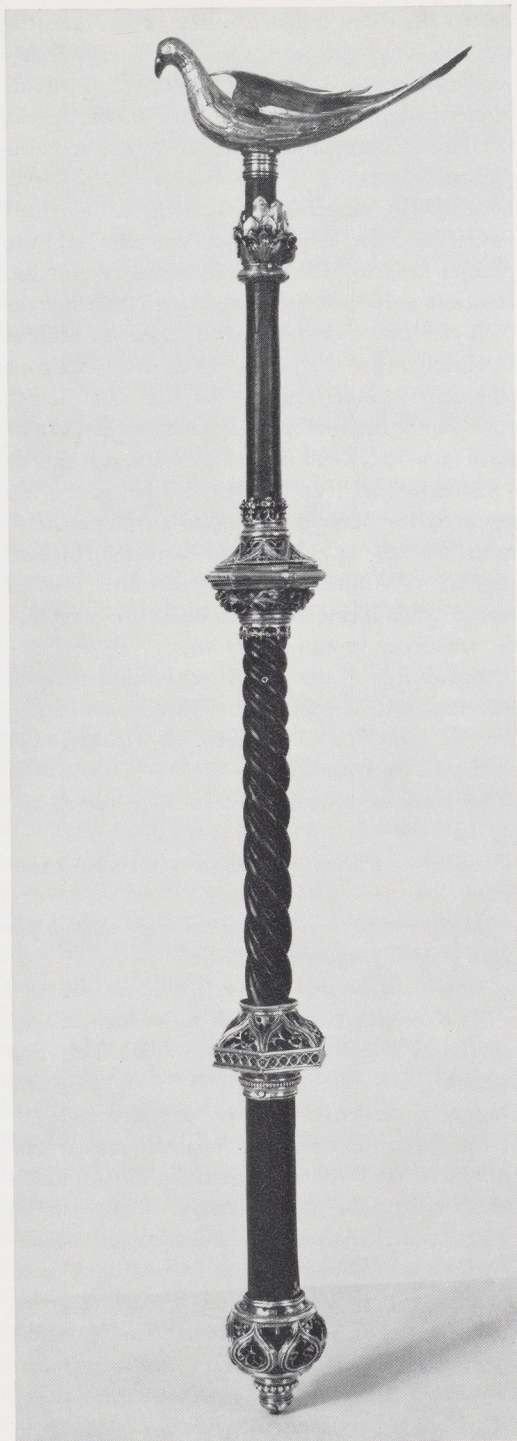
b. Meestal was de opmerking, dat de leerlingen geen interesse toonden afkomstig van niet-v.H.M.O. scholen. Vóór de wervingsactie van 1967 waren vrijwel alleen Middelbare scholieren op 'Van Tijd tot Tijd' geabonneerd. Waar het de didactische opzet betrof kon steeds worden uitgegaan van wat zij, zelf v.H.M.O. leerlingen geweest zijnde, veronderstelden dat juist was. Dat uitgangspunt bleek niet meer bruikbaar, toen bij die wervingsactie van 1967, waarbij alle scholen van het Voortgezet Onderwijs in Nederland aangeschreven werden, leerlingen van andere niveaus van onderwijs ook een abonnement op 'Van Tijd tot Tijd' namen. Analyse van de inhoud van het blad wijst uit, dat het voor de samenstellers moei-

lijk is om de vertrouwde kunsthistorische benadering los te laten. Zij maken daarbij vaak gebruik van begrippencomplexen, die voor de buitenstaander onduidelijk zijn. Die kunsthistorische benadering lijkt op de manier, waarop gecommuniceerd wordt in de bond van grappenvertellers. Als die bijeen is hoeft een van de leden maar een getal te noemen of de hele zaal begint te lachen. Elke grap correspondeert met een getal, dat elke insider kent. Zo heeft ook de kunstgeschiedenis zijn vaste afspraken; de kunsthistoricus hoort 'barok' en het staat hem duidelijk voor ogen wat daarmee bedoeld wordt; hij hoort 'typisch 18de eeuws' en hij ziet het voor zich. Om enkele voorbeelden uit 'Van Tijd tot Tijd' te noemen:

Uit 'Kunstwerken uit het Rijksmuseum', jaargang I (1958/59), nummer 9, *Maerten van Heemskerk: De Erythraeische Sibylle*.

'... Diezelfde beschrijving heeft waarschijnlijk Michelangelo tot richtsnoer gediend, toen hij zijn vermaarde reeks Sibyllen schilderde op het plafond van de Sixtijnse kapel'.

Uit 'Van Tijd tot Tijd', jaargang IV (1961/62) nummer 37, *J. A. Knip: Gezicht op de Place de la Concorde in Parijs*. 'Knip hoort thuis in de Napoleonische tijd, toen de stijl, die wij 'Empire' noemen, de overhand had, vooral in het land van herkomst: Frankrijk. Deze stijl wordt gekenmerkt door strakke vormen en koele kleuren. Elementen ontleend aan de klassieke kunst en enkele Egyptische motieven vormen er de grondslag van'. Beide opmerkingen worden niet verduidelijkt met afbeeldingen, het hoe en waarom wordt verder niet uitgelegd. Meer en meer echter werden de samenstellers van 'Van Tijd tot Tijd' zich daarvan bewust. In 'Van Tijd tot Tijd', jaargang (1968/69) nummer 109, worden besproken: *Een gaai, een scepter* (afb. 3a) en *een keten van een Schutterskoning, ca. 1520*. 'De staf is versierd met drie zilveren nodi (meervoud van het Latijnse woord *nodus* = knoop), een verguld zilveren kelkbloem en een eveneens verguld zilveren schuttersvogel of gaai aan de top, alles in laat-gotische stijl. Deze stijl is het duidelijkst te herkennen aan de nodi, waarvan de opengewerkte ornamenten b.v. aan het stenen 'netwerk' van een gotisch kerkraam herinneren'.

Afb. 3a. (links) Afbeelding uit 'Van Tijd tot Tijd' 109.
Afb. 3b. Afbeelding uit 'Van Tijd tot Tijd' 109.

In de tekst wordt zoveel mogelijk uitgelegd, wat de herkomst van bepaalde woorden is, evenals van bepaalde vormen. Want bij de foto van de staf is ook een tekening van een gotisch kerkraam opgenomen (afb. 3b).

c. De ideeën van de verschillende samenstellers van 'Van Tijd tot Tijd' over de zin van het tijdschrift komen tot uiting in de tekst van het wervingsmateriaal, dat jaarlijks naar de scholen gestuurd wordt. Zo'n wervende tekst probeert de lezer te motiveren om in te gaan op het gebodene. Er blijkt uit wat de samensteller zich voorstelt van de motieven die een scholier zou kunnen hebben om zich te abonneren op het blad.

Hoe die filosofie over 'Van Tijd tot Tijd' in de loop van de tijd veranderde, blijkt uit de onderstaande zinsneden uit het wervingsmateriaal:

1958 – *De scholieren zullen op deze wijze een verzameling kunnen aanleggen, die tenslotte het karakter*

zal dragen van een kunsthistorische gids met illustraties.

1965 – Een unieke documentatie . . .

1967 – Een documentatie over de kunstwerken van het Rijksmuseum.

1968 – In de loop van de schooljaren kan de abonnee zich een documentatie over het Rijksmuseum verschaffen, die uitvoeriger is, dan welke gids of catalogus ook.

1969 – Het is uitstekend materiaal, als hulpmiddel bij scripties, werkstukken en spreekbeurten.

Deze omschrijvingen van het tijdschrift lopen uiteen van kunsthistorische gids tot wat omschreven kan worden als een gebruiksdrukwerk.

Toch miste 'Van Tijd tot Tijd', zoals uit de enquête bleek, een aantal eigenschappen, die het werkelijk geschikt zouden maken om bij de lessen in kunstbeschouwing e.d. te gebruiken. Welke eigenschappen daarvoor nodig zijn, kwam vooral naar voren bij de analyse van de scriptievragen van scholieren.

3. DE BEHANDELING VAN SCRIPTIEVRAGEN OF 'EEN KUNSTWERK OVER REMBRANDT MAKEN'

Een uitvoerige activiteit van de Educatieve Dienst is het verstrekken van informatie aan leerlingen van alle soorten scholen van het gehele Nederlandse onderwijs.

Over de jaren 1968 en 1969 is een analyse gemaakt van de aard van deze verzoeken, die de leerlingen aan het Rijksmuseum richtten. In 1968 werden bijna 300 verzoeken ontvangen om inlichtingen en/of illustratie-materiaal. Er bleken daarbij twee pieken te zijn: de Educatieve Dienst ontving de vragen vlak na de zomervakantie – 38% – als de opdrachten net zijn uitgegeven, en, als ze binnen de kortste tijd klaar moeten zijn, vlak voor de paasvakantie – 18% –. Uit de brieven bleek, dat het bij de helft van het aantal aanvragen ging om het maken van een scriptie of werkstuk, bij een klein percentage was het houden van een spreekbeurt de reden van het verzoek om inlichtingen en bij de rest was de reden onbekend.

Het merendeel der bijna 300 briefschrijvers vermeldde niet welke opleiding werd gevolgd. Van

de 131 die dat wel deden waren er 40 afkomstig van een Kweekschool, 39 van het Lager Onderwijs, 33 van het Middelbaar Onderwijs, 9 van het Nijverheidsonderwijs, 5 van het U.L.O., 3 van het Hoger Beroepsonderwijs en 2 van een verpleegstersopleiding.

Daarbij kan aangetekend worden, dat de leerlingen van het L.O. meestal voornamelijk om plaatjes vragen. Hoe hoger het onderwijsniveau is, des te gespecificeerder de vragen zijn, hoewel men zich hier niet te veel van moet voorstellen. De briefschrijvers zijn n.l. dikwijls erg vaag en algemeen in hun wensen. Dat lijkt ons eer een falen van de begeleidende leerkrachten dan van de leerlingen zelf. Gezien de formuleringen van de verzoeken lijkt het ons, dat er bij het geven van een scriptie-opdracht (sommige leerlingen delen mee, dat zij een 'inscriptie' moeten maken) striktere richtlijnen gegeven zouden moeten worden. Een kleine keuze uit de formulering van die verzoeken toont dat wel aan:

. . . Zoudt u mij enige folders toe willen zenden als studiemateriaal, daar ik deze nodig heb voor een lezing over de kunst van de Grieken, de Romeinen, de renaissance en de barok.

. . . ik maak een werkstuk over de kunst van de hele wereld.

. . . want wij moeten voor school schilderijen verzamelen.

. . . kunt U mij geheel vrijblijvend enige inlichtingen geven omtrent Jacoba van Beyeren.

. . . ik wil een kunstwerk over Rembrandt maken.

. . . ik ben reclamemateriaal aan het verzamelen van fabrieken en ik zou het fijn vinden als u ook wat zou sturen.

Ongeveer de helft van het aantal aanvragen betrof alleen illustratie-materiaal. Er is daarvoor een reproductie-voorraad gemaakt, die inmiddels enkele duizenden plaatjes omvat. Deze plaatjes zijn gratis verkrijgbaar. De andere museum-afdelingen dragen deze reproducties aan door oude catalogussen, tijdschriften en ander dergelijk materiaal ter beschikking te stellen. De reproducties zijn gerubricceerd op naam van kunstenaar, dan wel op onderwerp, materiaal, techniek e.d.

De andere helft van de aanvragen valt uiteen in

twee delen: een gedeelte dat vragen bevat om inlichtingen en een gedeelte, waarin om inlichtingen en illustratie-materiaal wordt verzocht. Wanneer er om inlichtingen wordt gevraagd, wordt er een literatuuropgave gezonden; de Educatieve Dienst geeft daar de voorkeur aan boven een pasklaar antwoord. Het is toch de bedoeling dat de leerlingen en niet de ambtenaren van het museum de scripties maken. Daarbij wordt bovendien verwezen naar een Openbare Bibliotheek in de omgeving van de brieffschrijver of naar de Koninklijke Bibliotheek. De moeilijke financiële situatie van de scholier kennende wordt ook wel verwezen naar bijvoorbeeld De Slechte. Er is in de laatste paar jaren een zekere ervaring opgedaan met het verstrekken van literatuurvoorstellen. De boeken, die aan de brieffschrijvers geadviseerd worden, zijn steeds bekeken op hun bruikbaarheid voor scholieren. De betreffende boeken en/of artikelen zijn per onderwerp in een stamlijst opgenomen.

De bibliotheek van de Educatieve Dienst wordt regelmatig uitgebreid met gemakkelijk leesbare, eenvoudige kunsthistorische literatuur om de leerlingen up-to-date en op hun niveau te kunnen blijven informeren. Er is een analyse in bewerking van leerboeken voor de vakken kunst- en cultuurgeschiedenis, die in gebruik zijn bij basis- en voortgezet onderwijs. Het geeft de Educatieve Dienst een indruk op welk niveau de diverse schooltypen zich met beeldende kunst en cultuurgeschiedenis bezighouden.

In 1968 werden bijna 300 brieven ontvangen, waarbij het om ongeveer 70 verschillende onderwerpen ging. De meeste vragen betroffen Rembrandt en de schilderkunst van de 17de eeuw.

Het lag in de lijn der verwachtingen, dat in het Rembrandtjaar 1969 met de grote Rembrandt-tentoonstelling het aantal aanvragen met betrekking hierop nog veel hoger zou liggen: bijna 60%, te weten 678 aanvragen, betrof inderdaad Rembrandt.

In datzelfde jaar werd ook de Fresco-tentoonstelling gehouden: 11% van de aanvragen had daar betrekking op. Het totale aantal aanvragen – in 1969 – van scholieren om toezending van

lo de rijksoverheid biedt aan

illustratiemateriaal

ten behoeve van de in het kader van welk onderwijs dan ook door idem leraren(essen) opgegeven scripties ter verkrijging van al of niet hogere rapport- c.q. examencijfers.

Het materiaal voornoemd bestaat uit reproducties op maximaal catalogusformaat van de kunstwerken getoond in de tentoonstelling

Rembrandt 1669 - 1969

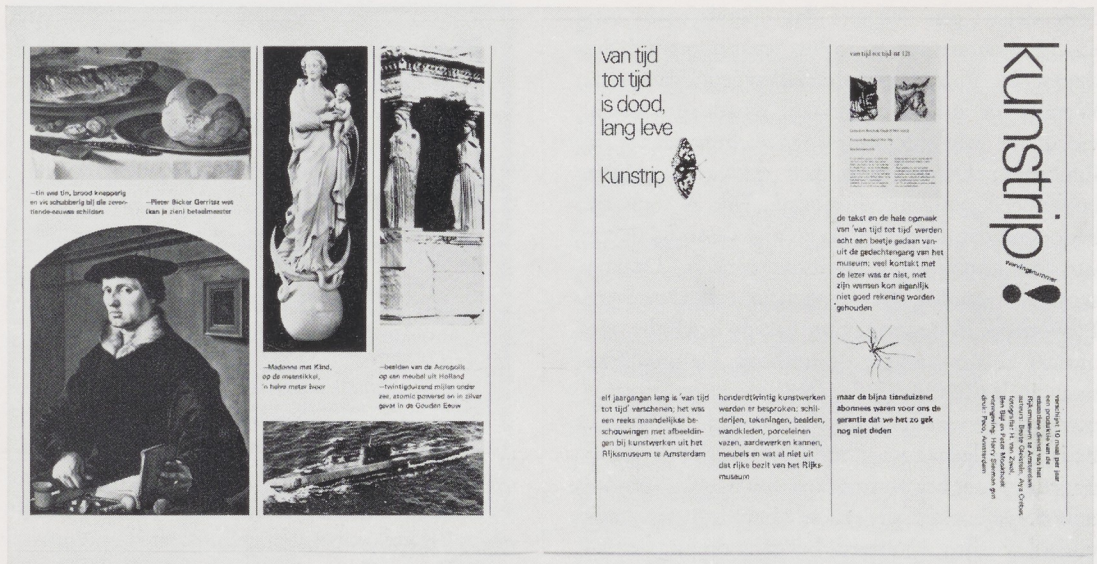
welke van 13 september tot 30 november a.s., d.a.v. gehouden zal worden in het Rijksmuseum te Amsterdam.

Aanvragen om toezending van dit materiaal, hetwelk op erewoord en gratis zal worden toegezonden, dienen te worden gericht in één-plo aan:

Rijksmuseum
Educatieve Dienst
Amsterdam

Afb. 4. Advertentie in 'Plug'.

materiaal was 1207. Bij beide tentoonstellingen werd speciaal ten bate van het onderwijs informatiemateriaal samengesteld. Bij de Fresco-tentoonstelling bestond dat uit stencils over de schilder- en restauratie-technieken, met uitvoerig illustratiemateriaal. Over Rembrandt werd een zogenaamd 'projektpakket' samengesteld bestaande uit een literatuurlijst, een biografie en een lijst met in de verkoop zijnde reproducties. Bovendien werden afbeeldingen uit de catalogus 'doorgedrukt' en gratis in het pakket opgenomen. Voor het informatiemateriaal bij de beide tentoonstellingen werd in 1969 buiten de gebruikelijke pers-mededelingen op verschillende manieren propaganda gemaakt: er was een inlegvel in het tijdschrift 'Van Tijd tot Tijd' en er stond een advertentie in 'Plug', het orgaan van het Amsterdams Cultureel Jongeren Paspoort (afb. 4). Vooral uit die advertentie resulteerde een groot aantal aanvragen. Ook werden alle scholen in Nederland geïnformeerd over deze dienstverlenende functie van de Educatieve Dienst. Inmiddels is er ook een projektpakket samengesteld over de Gouden Eeuw, dat op de manier van het Rembrandt-pakket is opgezet. Beide pakketten zullen een onderdeel vormen van de desbetref-

Afb. 5. Bladzijde uit 'Kunstrip'.

fende 'bezoekenheden', een bijzondere bezoek-techniek, doe door de Educatieve Dienst ontwikkeld wordt en die bestaat uit drie bij elkaar behorende onderdelen, te weten: inleidend klankbeeld, bezoek aan de daarin behandelde museumafdeling en tekstboekje, waarin de verdergaande kunsthistorische informatie over het onderwerp wordt gegeven.

Over 1969 was van de helft van de brievenbekend uit welke sector van onderwijs zij afkomstig waren. Voor een groot deel waren het leerlingen van het HAVO/VWO of van Pedagogische Academies. Opmerkelijk was het, dat leerlingen van het MAVO en het Lager- en Middelbaar Beroepsonderwijs in belangrijk ruimere mate vertegenwoordigd waren dan in 1968. Een en ander lijkt ons het gevolg van de nu algemene invoering van de wet op het Voortgezet Onderwijs, de zogenaamde Mammoetwet. Daardoor lijkt er meer plaats te zijn voor onderwijs in kunstbeschouwing e.d.

Opvallend was, dat 14% van het totale aantal aanvragen afkomstig was van onderwijzers, leraren en jeugdleiders. Voor deze groep is het wenselijk om uitgebreidere leermiddelen-pakketten te maken.

van tijd tot tijd is dood, lang leve kunstrip

van tijd tot tijd is dood

de takt en de hale opgemaakt van 'van tijd tot tijd' werden acht een beetje gedaan vanuit de getuigen van het museum; wel konstatie met de lezer was er niet, ook zijn vennen kon algemeen niet goed mekening worden gehouden

eft jaargangen lang is 'van tijd tot tijd' verschenen, het was een reeks monochromatische beschouwingen met afbeeldingen bij kunstwerken uit het Rijksmuseum te Amsterdam

honderdtwintig kunstwerken werden te bezichtigen, schilderijen, tekeningen, beeldhouwwerken, wandkleden, porseleinen vazen, aardewerken kammen, meubels en wat al niet uit dat rijke bezit van het Rijksmuseum

maar de bijna trendzetterd abonnees waren voor ons de gemiddelde van het zo gekop niet deden

kunstrip

van tijd tot tijd is dood lang leve kunstrip

4. DE VERNIEUWDE OPZET: 'KUNSTRIP'

Samengevat kwam naar voren, dat het abonneeaantal van 'Van Tijd tot Tijd' de laatste paar jaren weliswaar aanzienlijk gestegen is, maar dat het verloop onder de abonnees vrij groot is. Uit de enquête, gehouden onder die scholieren, die hun abonnement op het tijdschrift niet vernieuwden, bleek dat zij dit deden uit gebrek aan interesse en omdat het blad onvoldoende in het lesprogramma paste. Dat er echter onder scholieren wel een grote belangstelling is voor het bezit van het Rijksmuseum blijkt uit het grote aantal brieven met het verzoek om inlichtingen. Het leek dus wenselijk om 'vraag' (scriptievragen) en 'aanbod' (Van Tijd tot Tijd) meer op elkaar af te stemmen.

Vanuit die gedachte is 'Kunstrip' (afb. 5) opgezet. Ondanks de vernieuwingen die 'Van Tijd tot Tijd' had ondergaan, bleek het blad namelijk toch nog te weinig aan te sluiten bij het onderwijs. In 'Kunstrip' wordt, net als in 'Van Tijd tot Tijd', steeds één bepaald kunstwerk besproken. In 'Kunstrip' echter wordt het onderwerp waar mogelijk geactualiseerd door verbanden te leggen met geschiedenis, aardrijkskunde, biologie, met de maatschappij en de wereld waarin wij leven. Het taalgebruik is meer aangepast aan het niveau van leerlingen. Ook al omdat het aantal niet-middelbare scholieren onder de belangstellenden voor zowel het tijdschrift, als voor informatie over het Rijksmuseum in het algemeen (scriptie-makers), steeds groter blijkt te worden. Het blad is bovendien leesbaarder gemaakt, door het in te delen in korte, overzichtelijke stukjes.

In iedere aflevering van 'Kunstrip' is een literatuuropgave te vinden van de boeken, waarin de leraar voor zijn les en de leerling voor zijn scriptie meer gegevens over het besproken onderwerp kunnen vinden. Ook staan er museums in, waar andere voorbeelden te zien zijn van wat in 'Kunstrip' behandeld is. Wanneer daarvan reproducties verkrijgbaar zijn staat dat er bij. Dit heeft het voordeel, dat er misschien een museum genoemd wordt, dat voor de lezer dichterbij is dan het Rijksmuseum en waar hij zodoende toch iets 'in het echt' kan gaan zien van wat in 'Kunstrip' besproken is. Bovendien heeft diegene, die een scriptie gaat maken over het betreffende onderwerp een lijstje van museums, waar hij voor reproducties terecht kan. Ook in zijn belang zijn de achterkanten van de losse plaatjesvellen in 'Kunstrip' onbedrukt gelaten, zodat de reproducties uitgeknipt kunnen worden en de scriptie-maker die als illustratie bij zijn werkstuk kan plakken. Voorts wordt er in 'Kunstrip' vermeld of er voor het onderwerp relevante projectpakketten bij de Educatieve Dienst van het Rijksmuseum verkrijgbaar zijn.

'Van Tijd tot Tijd', indertijd opgezet als een kunsthistorische gids in afleveringen, is geëvolueerd tot wat omschreven kan worden als een 'gebruiksdrukwerk'. Net als 'Van Tijd tot Tijd'

probeert 'Kunstrip' de belangstelling te wekken voor – ook minder bekende – kunstwerken uit het Rijksmuseum. Daarnaast echter wordt met deze vernieuwde opzet ingehaakt op de in onderwijskringen steeds meer gestimuleerde zelfwerkzaamheid.